

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Szerző: *Pogány Béla*
Cím: *Néma páciensek között*

Forrás:

Világ

Bp.
(Helv)

1920 *11/9*
(Idő)

(Köt. v. füz.) (Ol)

Osztályozás

Tárgy

619

Hely

Idő

"1920"

Személy

Néma páciensek között

Négy állatorvos négy és félmilliót ment meg évenként az országnak — Látogatás az állatkórházban — Évenként 10,000 páciens — Budapestben minden második ló vak — A pataporc-sipoly, a rövidlátó cirkuszló és a cukorbeteg kutya — Góllát-műszerek

A Baross-utcán vitt át az utam. Egy mutató-
ujj állított meg, amely energikusan magyarázta:

*Első Budapesti
Állatkórház*

Kemény Zsigmond-utca 14—16.

Komolyan vettem az ujjmutatást és elmentem a Kemény Zsigmond-utcai állatkórházba, hogy megtudjam, sokszor jörik-e el a lábukat tiszteltre-méltó barátaim, a konflislovak és ronjták-e el gyomrukát a mai kosztón a derék kutyusok? Megvallom, a *Fliegende Blätter* fölköltött állu kutyáira és rogyant inu lovaira gondoltam. Azt hittem, némi száraz humor beleelegyítésével egy hasábnyi csevegéssel szolgálhatok a *Világ* olvasóinak; ehelyett azonban rendkívül komoly dolgokat láttam: sok tudást, sok szívet észleltem és mindennekfelett hatalmas vagyonmentő munkában gyönyörködtem. Ott voltak a szenvedő bus kutyák, a családi esemény előtt álló tehének, szenvedő, de épülő lovak, de minden együttvéve azt jelenti, hogy itt négy ember, négy izzadságos, de tudással kormányozott munkát végző állatorvos, évenként négy és félmilliónyi vagyont ment meg az országnak. Az intézet pácienseinek száma évenként 10.000 darab, amely szám legnagyobb részét a legértékesebb állatból, a lóból telik ki. Érdekes már itt feljegyezni, hogy az elhulló állatok száma csak fél percentre tehető.

Az állatkórházat 1900-ban alapította a Budapesti Állattartók Szövetkezete, akik most egy éve adták át a kórházat Rétlaky Ferenc főállatorvosnak,

aki husz esztendeje itt dolgozik példátlan türelemmel és odaadással. A kórház ma még nem üzlet, aminek oka, hogy a kommun alatt kifosztották az intézetet, ma pedig gyógyszer, állati élelmet csak lánchereskedelem útján lehet beszerezni. Az intézet betegpénztári alapon dolgozik. A tagok bejelentett és felvett lovai, ha kórházi kezelésre szorulnak, díjmentes orvosi kezelésben, gyógyszerben és kötszerellátásban részesülnek. Fizet pedig mindezért a tulajdonos egy ló után 25 koronát, tíz ló után 120 koronát havonként. Bérkocsisok, fuvarosok, luxusslótartók örömmel fizetik ezeket a díjakat, úgy hogy a kórháznak ma 800 tagja van 6000 lóval, ami, miután Budapestben 18.000 ló van, a budapesti lóállomány egyharmadrészét teszi ki.

Kulturát a kocsisoknak!

Rétlaky igazgató-főorvos gamasnisán, bekecse-
sen éppen most tart ambulanciát és a másik három orvos is szorgalmas munkában van.

— Három osztályunk van — mondja a főorvos — a sebészet, a belgyógyászat és a belgyógyászat. Ez az utóbbi különösen hangzik, de igen fontos, mert a rossz háborús takarmány miatt sok a kólikás ló. A ló rendkívül öntudatos állat, de az evésnél öntudatlan és ha nem vigyáznak, könnyen sokat eszik. Nekünk nem érdekünk, hogy sok betegünk legyen, éppen ezért ráérő időnkben, mint a háziorvosok, ellátogatunk a tagok istállóiba és ott kocsisoktatást tartunk és állatvédelmi célokat szolgálunk. Kioktatjuk a kocsisokat az első segélynyújtásról és arról, hogy ha valami baj van, sietve jö-

jenek hozzánk és így nagyban elejét vettük már a kuruzslásnak, amely előbb kocsikenőccsel kente be a nyílt sebet. Istállóvizsgálatot tartunk és rábírnuk a tulajdonosokat, hogy állatjaikat ne odukban és pincékben helyezték el, hanem világos istállókban. Budapestben még ma is minden második ló vak, aminek a kritikán aluli istállók az oka. Még egy nagy nyavalyája van a budapesti lónak, különösen ma, amikor nagyon rossz a kövezet, amikor az utburkolatokat lerongyolta a háború: közös néven *flaszter-bajok*-nak hívjuk a betegségeknek ezt a fajtáját. Rengeteg a sánta ló, amit igazán nem is lehet csodálni.

A pipa, a magyar narkózis

A napos folyosón hölgyek, urak állnak, karjukon dédelgetett, bágyadt tekintetű kutyák kendőkbe, pokrócokba csavarva. Várják a rendeltetést. Előbb a nagybeleg lovakhoz megyünk: a *sebészeti osztályra*. A „műtőterem“-ben egy súlyos esettel találkozunk. Megnézzük a törzskönyvet: ebben, az esztendőben ezen az osztályon ez az 1659-dik szám, *Frisz András* bérkocsis lova. Betegsége: *pataporc-sipoly*. A főorvos minden lovat névről ismer és azt mondják, hogy Budapestben 10.000 lóismerőse van, olyan közeli ismerőse, hogy az utcán felismeri őket a testállásukról, a hókájukról, meggyásról.

Most egy kivételesen nagyon súlyos pataporc-sipolyos lovat mutatnak be, a tulajdonosa *Steiner Károly* és a tudomány 60.000 korona értékét mentett meg a meggyógyításával. A súlyos esetet illusztrálja az is, hogy külön boxban van elhelyezve. Öt éves, sötétpej, pompás állat, a baját rossz vasalásnak köszöni, amelynek következtében a patán levő sebek fertőzést kaptak. Az orvos a sebet bontja ki, egy ápoló pedig a „pipá“-t illeszti a ló orrára. A pipa a magyar állatorvosi tudomány legnagyobb büszkesége. Hatvan—nyolcvan éve találta föl egy magyar állatorvos és abban áll, hogy a ló orrára hurkot vetnek és azt egy fanyélen feszesen tartják. Műnyelven ezt úgy mondják, hogy „az orridegeket mérsékelten zuzzák“, ami által a ló egész figyelme a

saját orrára irányul és észre sem veszi, hogy néha óriási fájdalmai vannak. Ez a híres *magyar narkózis*. És valóban a páciens mozdulatlanul türi a kötés levételét, a szublimátos fecskendezést, a sebkaparását és az új bekötést. Az egész operáció alatt a saját orrát nézi. Vannak aztán esetek, amikor nem elég a pipa, ilyenkor nem kap a ló reggelt és az éhség fájdalma feledtetni vele a nagyobb fájdalmat. Hisztériás állapotokat azonban el kell altatni.

Rudi pusztit kap

Egy szódás-kocsi fordul be a kapun. *Rimer* Oszkár lova az egyik lábával éles sarokkal rálépett a másikra. A láb vérzik. A főorvos azonban nagyon megdicséri a kocsist, mert azonnal jött és így megakadályozza a fertőzést. Itt nem fog fellépni az átkozott pataporc-sipoly. Ez már kulturált kocsis, neki köszönhető, hogy 6—8 hét és egy súlyos operáció helyett 4—5 nap alatt gyógyul meg a ló.

Közben egy szőke hölgy jelenik meg. A *Henry*-cirkusz tulajdonosa. A Rudi iránt érdeklődik. A Rudi tarka pónny, mutatvány közben valamibe belelépett és gennyes patagyulladását kapott. Sebe már egészen tisztát holnapután már fel is léphet. Különben a kórházban nagyon meghízott. Lévén a Rudi nagy kópé, mert miután a saját abrakját elfogyasztotta, a szomszédokat is végiglátogatta és ami elcsiphető, el is csip. Egyébként az a gyanu merült föl, hogy a Rudi félszemére vak. Hozzák a szemtüköröt és a főorvos azonnal megállapítja, hogy nem

vak, csak *rövidlátó*. A cirkuszhölgy örömeiben hatalmas pusztit nyom a Rudi orrára. Megkérdezem tőle, mit ér ma egy ilyen tudós ló?

— Megér százötvenezer koronát, de Isten ments, a Rudi semmiért sem eladó.

A cukorbeteg kutya és egyebek

Mellettem megszólal egy kutyás ur:

— Az én loamat is itt mentették meg. Már éppen a vágóhidra vittük, amikor utcánkban azt mondta valaki, hozzuk ide. *Mentőkocsin* szállítottuk be. És megmentették. Virslibe 3000 koronát adtak

volna érte, most megér harminczet.

Nézzük meg hát a beteg kutyuskát. Háromszinű állatka, de nagyon rossz bőrben van. Valahol más hol bélhurutról kezelték, itt azt állapították meg, hogy mellhártyagyulladás van. Ezt hívják *kutya-kolerának*. Ollást fog kapni. Egy hölgy egy puffadt kutyát vezet elő. A rosszképű állat mogorván bámul maga elé, a hölgyből pedig alig lehet kibuzni az igazságot, mégis megtudjuk nagynehezen, hogy a puffadt kutyát túltáplálták, különösen sok cukrot etettek vele. Az orvos megállapítja:

— Diabetes mellitus. Cukorbeteg. Sovány husal, főzélekkel és sacharinnal kell táplálni. A kutya-betegségek hasonlítanak legjobban az emberi betegségekhez.

A főorvos pedig hozzám fordul:

— Lásza uram, nem elég, hogy az állatok nem tudnak beszélni, még a tulajdonosok is titkolóznak. Nem akarják bevallani, hogy honnan származik az állat baja.

A sebészeti osztály kórtermibe találjuk még a kórház kis lovacskáját. Ennek története van. A régi tulajdonosa, amikor megtudta, hogy a ló nyakán levő rákos daganatot három hónapig kell gyógyítani, inkább odaadta 4000 koronáért. Ma teljesen ép a ló és megér 25.000 koronát. Egy másik lovat, amelynek csipőcsonttörése van, előltem helyezik bele a függőágyba, amely tulajdonképpen egy a has alá feszített bőrlepedő. A bőrlepedőt csigán és láncokkal addig húzzák fölfelé, amíg végre a ló egész súlyával a függőágyon fekszik. A következő idősebb ló castráción ment át. Az operáció ezer koronába került, de a ló értéke ezzel 20.000 koronáról 30.000 koronára emelkedett.

A bél- és belgyógyászat

A *belgyógyászati* osztály most üres. Itt éjszakai vendégek szoktak lenni. Tuletetett lovakat hoznak ide és 40—50 liter vízzel történik meg a gylommosásuk. Egy ilyen műtét másfél óráig tart, az orvos súlyos fizikai munkát végez és egy ilyen operációért mindössze 150 koronát számítanak.

Budapest főváros házinyomdája 1910

A *belgyógyászati* szakon influenzás, tüdő- és mellhártyagyulladásos lovakat találunk. Az egyik ló már teljesen láztalan, hat nap alatt gyógyult. Gyógyszerei voltak: borogatás, aszpirin, digitális, kámförinjekció. Egy másik állat busán szegi le a fejét, még igen magas láza van, napok óta nem eszik. Apriznickölése alá dugom a kezem, forró, mint a katlan. A tulajdonosa a *Santner sómalom*. Ez már az ötödik lova, amelyet influenzából gyógyítanak, mert a betegség járványszerűen lépett fel az istállójában. Az ápoló hatalmas fehér gombócokat hoz és benyomja a ló szájába. Két perc alatt lenyeli az állat: a gombóc szalicilból készült. Most tüss alá viszik a lázas lovat, ahol a második percben már étvágyat kap, lassan megszokni kezdi a takarmányt. Nagyszerű intézmény ez a hidroterápia.

Orvosságok, műszerek

Orvosságot, se embernek, se állatnak nem lehet rendes úton kapni. Csempészektől, lánckereskedőktől kell venni, persze horribilis áron. A lónál ez még többet jelent, mint az embernél. Hiszen a lónak egyszerre 10—15 gramm aszpirint, 5 gramm digitális adnak be. Naponta kétszer 15 gramm aszpirin 120 koronába kerül. Egy kiló jodoform valaha 120 koronába, ma pedig 4200 koronába kerül, úgy, hogy egy ló sebére egyszeri bekötésnél a jodoform 150 korona, a pólya pedig 45 korona (valaha 80 fillér) értéket képvisel. Ha megemlítjük még, hogy a morfium kilója ma 70.000 korona és egy ló fájdalomnak csillapítása 50 koronába kerül, eleget mondtunk.

Még az udvaron nézünk körül. Ott látunk két *mentőkocsit*, amelyeken a beteg lovakat szállítják. A kocsi vaspadlója kihúzható és ferdén fekszik el a földön, úgy, hogy a beteg ló könnyen rávezethető, vagy ráfektethető. A mentőkocsiba fogott egészséges ló azután a vaspadlót és a beteg lovat vassodronnyal behúzza a kocsiba. A másik elmes szerkezet a *döntő és operáló asztal*, amely

az álló helyzetben levő lovat csodálatos módon, automatikusan magára fekteti. Sok-sok érdekes, okos és nemes célt szolgáló eszközt láttam még, amelyeken elámul az ember, mert soha sem tudtuk, hogy az állatgyógyászatban ilyen nagyszerű fejlődést értünk el. A néma pacienseket, amelyek nehezen is mozdulnak, pompás technikai berendezésekkel lendítik a műtőasztalra, az orvosi önfeláldozás itt izzadságos munkával párosul. A műszerek szinte ugyanazok, mint amelyeket emberek-nél szoktak alkalmazni és ha tudatlanul tévedsz be a műtőterembe, azt vélnéd, Góliátokat gyógyítanak itt. Bucsuzóra a fogvágó ollót láttam. Ha a lónak megnyulik a foga és fáj, egyszerűen lecsettintenek belőle egy darabot. És még ha elrontom is a türelmes olvasó éjszakai nyugodalmát, akkor is megmondom, hogy legalább másfélméter hosszú . . .

Pogány Béla.